

Dr hab. inż. Bożena Borycka
Katedra Nauk o Jakości
Politechnika Radomska

Walory ekologiczne spalania biomasy z odpadów owocowo-warzywnych

Biomasa jako produkt fotosyntezy jest formą gromadzenia energii słonecznej. Biomasa traktowana jest jako energia odnawialna, gdyż wegetacja roślin może odbywać się tak długo, jak świeci słońce i gleba jest urodzajna.

Potencjał energetyczny biomasy jest funkcją formy paliwa (zasobu biologicznego), rodzaju materiału, zawartości wilgoci, sortymentu oraz wynikającej z wymienionych cech wartości opałowej [7, 16]. Pozytywna rola biomasy jako paliwa wynika nie tylko z jej odnawialności, ale też dostępności, ilości, składu chemicznego i kosztów pozyskania [32, 34]. Biomase uznaje się powszechnie za paliwo „czyste ekologicznie” w porównaniu z paliwami kopalnymi. Aspekty ekologiczne spalania biomasy wiążą się z faktem, że emisja CO₂ w procesie spalania równa jest jego pochłanianiu podczas odnawiania tego biopaliwa drogą fotosyntezy [16]. Procesy spalania paliw zanieczyszczają atmosferę, dużymi ilościami tlenków węgla i azotu, ditlenku siarki oraz pyłów.

Celem pracy były badania nad użytecznością źródeł biomasy z odpadów przemysłu owocowo-warzywnego jako „ekologicznie czystych” źródeł odnawialnych.

Materiał do badań

W badaniach stosowano następujące materiały:

- 1) wyłtki aroniowe pochodzące z prób przemysłowych z ZPOW „Agriko” w Łęczycy – BA,
- 2) wyłtki z czarnych porzeczek pochodzące z próby przemysłowej z ZPOW w Skrzyńsku – BP,
- 3) wyłtki z marchwi pozyskane z próby przemysłowej z ZPOW „Bawer” w Siemiatyczach – BM,
- 4) wyłtki z jabłek z próby przemysłowej pozyskane z ZPOW „Pektowin” w Jaśle – BJ,
- 5) młóto pomidorowe – odpady z przecieru pomidorowego z próby przemysłowej pozyskane z ZPOW w Milejowie – BPOM.
- 6) węgiel – paliwo węglowe pobrane zostało z dostarczanych do wybranego zakładu przemysłu owocowo-warzywnego partii – W,

Metody badań

Oznaczanie właściwości energetycznych

Badania wskaźników energetycznych i właściwości paliwowych wykonano w Akredytowanej Jednostce Badawczej

Głównego Instytutu Górniczego w Katowicach w Zakładzie Oceny Jakości Paliw Stałych. Zawartość popiołu określono zgodnie z PN-G-04560:1998 [26]. Zawartość części lotnych oznaczono wg PN-G-04516:1998 [25]; wartość opałową wyznaczono w oparciu o PN-81/G-04513 [24]; zawartość siarki całkowitej i siarki popiołowej oznaczono zgodnie z PN-G-04584:2001 [28]; a zawartość węgla, wodoru, azotu (C, H, N) w oparciu o PN-G-04571:1998 [27].

Szacowanie emisji gazowo-pyłowych

Do oznaczenia wielkości emisji poszczególnych gazów oraz pyłu z niekonwencjonalnych źródeł energii wykorzystano metodę wskaźników emisji. Emisję określano według wzoru:

$$Emisja = A \cdot WE$$

gdzie:

- A – aktywność, Mg,
WE – wskaźnik emisji, kg/Mg.

Emisję wyliczano przy następujących założeniach:

- spalanie w kotle płomieniowym o mocy nominalnej 100 kW
  - sprawność kotła wynosi 85%.
- Ilość spalanego paliwa w ciągu godziny określono z zależności [4]:

$$B = \frac{3600 \cdot M}{\eta \cdot W_d}$$

gdzie:

- B – zużycie paliwa, kg/h,
M – nominalna moc kotła, kW,
 η – sprawność spalania,
 W_d – wartość opałowa, kJ/kg.

Z powodu braku danych literaturowych dotyczących wskaźników emisji i unosu z procesu spalania badanych źródeł biomasy z odpadów owocowych i warzywnych, zdecydowano się na ich wyznaczenie [22]. Wielkość wskaźników emisji poszczególnych gazów oraz pyłu ze źródeł energetycznej biomasy określono w oparciu o opracowanie Radovića [29]. Podstawą do obliczeń była powszechnie stosowana metodyka IPCC/OECD [9].

Wyniki badań i dyskusja

Metodyka szacowania emisji wykorzystuje parametry stanu roboczego paliwa, jak również dane odnoszące się do techniki i technologii spalania. Dlatego w tabeli 1 zestawione zostały przydatne do takich rozważań parametry stanu roboczego badanych paliw.

Wyniki badań stanu roboczego paliw zestawione w tabeli 1 potwierdziły powszechnie panujące przekonanie, iż biomasowe źródło jest paliwem, które charakteryzuje się: niższą wartością opałową, niższą zawartością siarki oraz niższą zawartością popiołu w porównaniu ze spalaniem węgla [14, 29, 30].

Szacunkowe wielkości emisji dokonywane są w oparciu o wskaźniki emisji EMEP/CORINAIR Atmospheric Emission Inventory Guidebook [29] oraz opracowane przez Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa [22]. W niniejszych rozważaniach zastosowano obie metody szacowania wskaźników emisji, używając wartości wskaźników emisji jednostkowych dla węgla opartych na doświadczalnym ich wyznaczeniu w określonym typie kotła [22]. Dyskusja tych wyników sprawia sporo trudności, bowiem dane literaturowe [5, 8, 20, 23, 33] często podają wyniki zmierzone różnymi metodami.

Wyliczone wartości emisji jednostkowych WE wyrażony w kg/GJ, zaprezentowane w tabeli 2, potwierdzają tezę postawioną przez wielu specjalistów i badaczy [17, 36], w myśl której szczególną zaletą energetycznych źródeł biomasowych jest, korespondująca ze składem elementarnym paliwa, niższa emisja

CO₂ i SO₂ podczas jego spalania. Do zalet badacze ci zaliczają też niższe wartości wskaźników emisji z procesów spalania biomasowych źródeł dla większości pozostałych gazów w porównaniu z paliwami konwencjonalnymi, a przede wszystkim z węglem. W przypadku badanych źródeł biomasy jedynie dla tlenków azotu wystąpiło podwyższenie ich poziomu.

Wartość wskaźnika emisji CO dla procesu spalania biomasy zależy od warunków procesu, typu i wieku urządzeń kotłowych oraz rodzaju i właściwości spalanego materiału [29]. W niniejszych badaniach przyjęto WECO dla kotła płomienicowego z rusztem stałym.

Zaprezentowane w tabeli 2 WECO dla BZBO okazały się niższe niż dla węgla; o około 12 – 14% dla wyłtoków jabłkowych i marchwiowych, o około 17 – 22% dla wyłtoków owoców aronii i czarnych porzeczek oraz o około 24% dla młota pomidorowego.

Natomiast czyste źródła biomasy odpadowej, a w szczególności z młota pomidorowego i wyłtoków porzeczkowych (średni WE_{CO} = ok. 2,9 kg/GJ) mogą znacznie mniej niż czysty węgiel emitować CO do atmosfery. Wartość wskaźników emisji BZBO z jabłek, marchwi i aronii określono na poziomie 3,1 – 3,4 kg/GJ. Podobne wartości (ok. 3,4 kg/GJ) dla biomasy wysłodkowej oszacowała Kubik [19]. Natomiast dla tradycyjnej biomasy źródła literaturowe [3, 10] podają następujące wartości WECO: dla słomy 0,038 – 1,15 kg/GJ, a dla drewna około 0,04 kg/GJ. Rozpiętość danych świadczy o zależności tego parametru od użytej techniki i technologii spalania oraz o trudnościach metodycznych w obliczeniach.

Tabela 1
Główne miary statystyczne właściwości energetycznych i składu elementarnego paliw w przeliczeniu na stan roboczy

Paliwo	Popiół	Wartość opałowa	Siarka całkowita	Siarka popiołowa	Siarka palna	Węgiel	Azot
	%	KJ/kg	%	%	%	%	%
BJ	1,24 ±0,03	15937,8 ±62,3	0,06 ±0,01	0,01 ±0,01	0,06 ±0,01	43,73 ±0,50	0,78 ±0,10
BM	3,40 ±0,21	16231,67 ±75,83	0,08 ±0,01	0,00 ±0,00	0,08 ±0,00	43,61 ±0,20	1,59 ±0,06
BP	2,90 ±0,21	20863,00 ±46,86	0,30 ±0,02	0,02 ±0,00	0,28 ±0,02	50,27 ±0,39	2,61 ±0,11
BA	1,65 ±0,02	19641,3 ±75,0	0,08 ±0,01	0,02 ±0,01	0,00 ±0,00	50,73 ±0,41	0,75 ±0,10
B – POM	2,65 ±0,07	23275,3 ±69,0	0,30 ±0,03	0,01 ±0,01	0,30 ±0,04	54,90 ±0,35	3,24 ±0,06
W	18,66 ±3,32	26103 ±1195,2	0,46 ±0,14	0,2 ±0,02	0,26 ±0,17	66,57 ±2,8	1,16 ±0,09

Tabela 2
Wskaźniki emisji gazowo-pyłowych dla biomasy [218] i dla węgla wg [153]

Paliwo	WE _{CO}	WE _{NO_x}	WE _{SO₂}	WE _{Pył}
BJ	3,38	80,90	0,17	0,10
BM	3,31	64,61	0,35	0,26
BP	2,97	58,88	0,44	0,18
BA	3,18	63,13	0,13	0,11
B - POM	2,91	57,03	0,49	0,14
W	3,83	70,87	0,04	1,14

Przedstawione w tabeli 2 wskaźniki emisji CO₂ wykazują spore różnicowanie dla źródeł biomasy, są one o około 9 – 19,5% niższe niż dla węgla, jedynie w przypadku niżej energetycznych BJ poziom jest wyższy. Można sporządzić następujący szereg (bez BJ): BM > BA > BP > BPOM. Warto zwrócić uwagę, że szereg ten niemal w całości odpowiada szeregowi zawartości węgla w biomasowych źródłach.

Porównując wskaźniki emisji CO₂ przeliczone na jednostkę energii, daje się zauważyć wyraźnie niższe ich wartości (57–65 kg/GJ) od wskaźników węglowych (71 kg/GJ) i dotyczy to większości badanych biomasowych źródeł. Jedynie stosunkowo niskoenergetyczne wyłtki jabłkowe charakteryzuje wyższy wskaźnik (na poziomie 81 kg/GJ), który koresponduje z ustalonym przez Kubik [19] wskaźnikiem dla wyłtków buraczanych (83 kg/GJ). Wskaźnik emisji ditlenku węgla przyjęty dla węgla okazał się znacząco niższy od danych literaturowych (94–100 kg/GJ) [1, 3], co można tłumaczyć, z jednej strony, brakiem jednoznacznej metody szacowania danych, z drugiej – różnicami pomiędzy teorią a danymi pomiarowymi. W odniesieniu do wartości tego wskaźnika dla drewna i bagassy (ok. 102 kg/GJ) [7, 35] badane źródła biomasowe okazały się paliwem znacznie mniej obciążającym środowisko.

Wyniki badań nad spalaniem biomasowych źródeł BZBO zawarte w tabeli 2 potwierdzają głoszoną w źródłach literaturowych [15] tezę, że biomasa w porównaniu z węglem charakteryzuje się dużą zawartością części lotnych, aczkolwiek w poszczególnych źródłach biomasy jest ona zróżnicowana.

Warto zauważyć, że niektóre źródła literaturowe [2, 21] podają, że podczas odgazowania paliwa azot dzielony jest pomiędzy uwalniane części lotne i powstały koksik, a ich proporcje uzależnione są od rodzaju paliwa. Opisane w nich badania dowodzą, że udziały azotu są porównywalne z udziałem części lotnych. Z teorii tej wynika, że wielkość emisji NO_x ze spalania biomasowych źródeł może być wyższa niż ze spalania węgla.

Należy też przypomnieć, iż badane tutaj źródła biomasy są pod względem zawartości azotu zróżnicowane (tab. 1), przy czym odpady warzywne, w tym głównie młóto pomidorowe, charakteryzuje znacznie wyższy od węgla poziom tego pierwiastka. Przedstawione w tabeli 2 obliczone wartości wskaźników emisji, wyrażone w kg/GJ dla każdego biomasowego źródła są wyższe niż dla węgla [odpowiednio: wyłtki jabłkowe – młóto pomidorowe: 0,17 – 0,49 kg/GJ, węgiel: 0,04 kg/GJ], a także kompozycje mogą emitować znacząco więcej tlenków azotu. Z danymi tymi korespondują wyniki doświadczeń Kubik [19] nad emisją jednostkową NO_x obliczoną dla spalania wyłtków cukrowniczych (WE_{NO_x} = 0,36 kg/GJ). Bartuszevska [1] natomiast podaje znacząco wyższe wartości WE_{NO_x} od uzyskanych w niniejszej pracy dla węgla (0,3 – 0,4 kg/GJ) oraz porównywalne wartości tych parametrów dla słomy i drewna (0,16 kg/GJ) do WE_{NO_x} wyłtków jabłkowych i aroniowych (odpowiednio: 0,17 do 0,13 kg/GJ). Trzeba podkreślić, iż wartości te są uzależnione od jakości spalanego paliwa, jego składu oraz techniki i technologii spalania. Dlatego też źródła literaturowe pokazują dużą rozpiętość wyników dla podobnie określonych paliw, np. Janowicz ze współpracownikami [10] podaje dla słomy szeroki przedział wartości WE_{NO_x}: 0,04-0,15 kg/GJ.

Też o korelacji poziomu siarki w paliwie z ilością powstających podczas spalania tlenków siarki [12, 29] potwierdziły

uzyskane tutaj wyniki badań. Jak pokazuje tabela 1 biomasowe źródła charakteryzują się niższą, aczkolwiek zróżnicowaną, zawartością siarki ogółem, stąd ustalone wartości wskaźników emisji podczas ich spalania, zawarte w tabeli 3, też są zróżnicowane, ale niższe od wskaźników emisji z węgla. Można je przedstawić w następującym szeregu: E_{SO₂} w kg/GJ: BJ = BA - 0,06 < BM - 0,10 < BPOM - 0,25 < BP - 0,27 < W - 0,28. Oznacza to, że emisja SO₂ przy uzyskaniu jednostki energii z wyłtków jabłkowych i aroniowych jest niższa w porównaniu z węglową o około 80%, podczas gdy dla młóta pomidorowego tylko o 11%. Warto przypomnieć, że podobne relacje obserwowano analizując skład elementarny tych paliw, bowiem najwięcej siarki całkowitej zawierają odpady porzeczkowe i pomidorowe, istotnie mniej – wyłtki marchwiowe i aroniowe, a najmniej – wyłtki jabłkowe. Wyniki oszacowanych wskaźników emisji korespondują z uzyskanymi przez Kubik [19] dla wyłtków (na poziomie 0,11 kg/GJ) oraz z podanymi przez Janowicza i współpracowników [10] dla słomy (0,1 – 0,17 kg/GJ). Są one jednak znacząco wyższe niż dla drewna (na poziomie 0,01 – 0,03 kg/GJ) [3, 7, 10]. Oznacza to, że w odniesieniu do tradycyjnej biomasy ze słomy wartość wskaźnika emisji SO₂ dla wyłtków jabłkowych, aroniowych i marchwiowych jest porównywalna, natomiast zdecydowanie wyższa w porównaniu z biomasą drzewną.

Należy zauważyć, że niektórzy badacze podają wyższą wartość wskaźnika emisji ditlenku siarki dla węgla na poziomie 0,4 – 0,5 kg/GJ [1, 3, 7], co zapewne wiąże się z jakością stosowanego paliwa.

Zdolność do emisji pyłu uważana jest za cechę świadczącą o „ekologiczności” paliwa, a jest ona funkcją m.in. zawartości popiołu w paliwie, rodzaju paleniska, warunków spalania.

Wyniki badań składu chemicznego badanych źródeł biomasy (tab. 1) potwierdziły sformułowaną przez wielu badaczy tezę [13, 30], a mianowicie: biomasę charakteryzuje znacznie niższa zawartość popiołu niż węgiel. Teoretycznie zatem wskaźnik unosu pyłu dla biomasowych OZE w stosunku do wartości tego wskaźnika dla węgla powinien odzwierciedlać taką relację. Prezentowane w tabeli 2 dane odnoszące się do pyłu, dotyczą tej jego ilości, która jest unoszona z paleniska wraz z lotnymi związkami składającymi się na strumień spalin, dlatego oznaczają poziom wskaźnika unosu. Nie uwzględniają one bowiem stopnia redukcji pyłu w spalinach, wynikającej z działania urządzenia odpylającego. Wyniki ustalonych wartości wskaźników unosu dla spalanych źródeł biomasy są ponad 77% (do 90%) niższe niż dla analizowanego węgla. Potwierdzeniem tego zjawiska są też doniesienia literaturowe, dotyczące badań porównawczych rzeczywistych procesów spalania drewna i słomy oraz węgla pod kątem różnic emisyjnych [6, 31]. Podobne wyniki uzyskała Kubik [19] dla wyłtków, w których wskaźnik unosu pyłu był około 40% niższy w porównaniu z poziomem tego wskaźnika dla analizowanego przez tę badaczkę węgla.

Jak już wspomniano wielkość zanieczyszczeń emitowanych do środowiska podczas spalania paliw zależy od ich reaktywności, parametrów procesu spalania i warunków panujących w komorze paleniskowej [23]. Do spalania biomasy na szeroką skalę stosuje się kotły płomienicowe o małej mocy, które mogą być instalowane w gospodarce komunalnej oraz w rozproszonym ogrzewalnictwie indywidualnym.

Spróbowano wykorzystać wyliczone wcześniej wskaźniki emisji do określenia emisji gazowo-pyłowych dla biomasowych źródeł i ich kompozycji z węglem w modelowych warunkach ciepłowni. Rozważając emisje w niniejszej pracy oszacowano je dla powszechnie stosowanego do spalania biomasy kotła rusztowego płomienicowego małej mocy (o mocy nominalnej 100KW).

Zestawione w tabeli 3 obliczone emisje CO (E_{CO}) dla biomasowych źródeł, są niższe od emisji z węgla. E_{CO} zmniejszają się dla biomasy w stosunku do węgla w granicach 15 – 20%.

Podobnie na podstawie wyników przedstawionych w tej tabeli stwierdzono niższe emisje CO₂ (E_{CO_2}) z biomasowych źródeł (z wyjątkiem uboższych energetycznie wyłtoków jabłkowych) od emisji z węgla.

Tabela 3
Oszacowane wielkości emisji gazowo-pyłowych dla kotła płomienicowego o mocy nominalnej 100KW i sprawności 85%

Paliwo	Max zużycie paliwa	Emisje gazowe				Emisja pyłu
		E_{CO}	E_{CO_2}	E_{NO_x}	E_{SO_2}	
	B					
	Mg/h	kg/h				
BJ	0,0266	1,43	34,30	0,07	0,03	0,04
BM	0,0261	1,40	27,37	0,15	0,04	0,11
BP	0,0203	1,26	24,94	0,19	0,11	0,07
BA	0,0216	1,35	26,78	0,06	0,03	0,05
B - POM	0,0182	1,23	24,16	0,21	0,11	0,06
W	0,0163	1,63	30,16	0,02	0,12	0,49

W przeciwieństwie do prawnego obowiązku wniesienia opłat za emisje z procesu współspalania kompozycji biomasowo-węglowych, możliwe jest pomijanie emisji CO₂ z czystej biomasy (jako antropogenicznego wkładu ilości tego gazu w cykl obiegu w przyrodzie) [29]. Fakt ten powoduje, że w zestawieniach emisji z procesu spalania biomasy często brak jest danych dotyczących ilości emitowanego CO₂, dlatego występują trudności w dyskusji wyników badań.

Emisja tlenków azotu nie jest prostą funkcją składu elementarnego paliwa, lecz w większym stopniu wiąże się z techniką i technologią procesu spalania, na co zwracali uwagę Kobyłecki i Bis [11] i wielu innych badaczy [15, 21]. W przypadku emisji NO_x biomasowe źródła okazały się ekologicznie uciążliwszym od węgla paliwem, a w szczególności młóto pomidorowe oraz wyłtoki z czarnych porzeczek i wyłtoki marchwiowe.

Powszechnie uznawanymi indykatorami „ekologiczności” paliwa są parametry emisji ditlenku siarki i pyłu lotnego. Obliczone emisje ditlenku siarki i pyłu ogółem potwierdziły, że wszystkie biomasowe źródła wykazują niższą od węgla emisję tych substancji.

Obliczone emisje gazowo-pyłowe, w większości przypadków potwierdzają zatem tezę o „ekologiczności” paliw z biomasy odpadowej.

Podsumowanie

Analizując walory ekologiczne badanych źródeł biomasy stwierdzono, że WE_{CO} dla biomasowych źródeł są niższe niż dla węgla; o około 12 – 24%.

Także obliczone emisje (kotła rusztowego płomienicowego małej mocy) CO biomasowych źródeł, są niższe od emisji z węgla E_{CO} .

Również wskaźniki emisji CO₂ dla biomasowych źródeł są o około 9 – 19,5% niższe niż dla węgla, aczkolwiek wykazują one zróżnicowanie, a w przypadku niżej energetycznych BJ poziom jest nawet wyższy. Podobnie stwierdzono niższe emisje CO₂ z biomasowych źródeł (z wyjątkiem uboższych energetycznie wyłtoków jabłkowych).

W przypadku emisji NO_x biomasowe źródła okazały się, wbrew oczekiwaniom, ekologicznie uciążliwszym paliwem niż węgiel.

Wykazano też, że ustalone wartości wskaźników emisji SO₂ podczas spalania biomasy są zróżnicowane, ale niższe od wskaźników emisji z węgla: emisja SO₂ przy uzyskaniu jednostki energii z wyłtoków jabłkowych i aroniowych jest niższa w porównaniu z węglową o około 80%, podczas gdy dla młóta pomidorowego tylko o 11%.

Wyniki ustalonych wartości wskaźników unosu dla spalanych źródeł biomasą są znacząco niższe (80-90%) niż dla analizowanego węgla.

Można zatem orzec, że obliczone emisje dwutlenku siarki i pyłu ogółem [kg/h], jako wskaźniki walorów ekologicznych paliwa, potwierdziły, że wszystkie biomasowe źródła wykazują niższą od węgla emisję tych substancji i dlatego można je nazwać „ekologicznie czystymi” biomasowymi źródłami energii.

LITERATURA

- [1] Bratuszewska E. (1999): Lepiej spalać słomę. *Zdr. Żyw. Zdr. Styl Życia*. 4(46): 31-32
- [2] Brereton C. (1997): Combustion performance. *Circulating Fluidized Bed* (edited by Grace J., Avidan A., Knowlton T.): 369-416
- [3] Buchoski J. (2004): Bioenergetyka polska – blaski i cienie. *Ryn. Energ.* 4:18-21
- [4] Chruściel S., Nowicki M. (1977): Problemy obliczeniowe w ochronie atmosfery. Część I, Wyd. Politechniki Warszawskiej, Warszawa
- [5] Fryda L., Panopoulos K., Pavlidou E., Kakaras E. (2006): Experimental investigation of fluidised bed co-combustion of meat and bone meal coals and olive bagasse. *Fuel* 85, 12-13, 1685-1699
- [6] Gradziuk B., Gradziuk P. (1995): Biomasa jako materiał energetyczny. *Tytoń Polski* 9/18: 14-15
- [7] Guzenda R., Świegoń J. (1994): Technologiczne i ekologiczne aspekty spalania masy drzewnej. *Gospod. Paliw. Energ.* 3: 10-20
- [8] Helmer W.A., Stokke D.D., Carbondale I.L. (1998): A case study of fluidised-bed combustion of wood/coal mixtures, Part A, The effect of wood particle size. *Forest Prod. J.* 48(3): 46-49.86
- [9] IPCC/OECD, (1995): Greenhouse Gas Inventory Reference Manual. IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories. Vol. 1.2 and 3 Bracknell, UK
- [10] Janowicz L., Hunter M., Gańko E. (2003): Research on solid biofuels: properties, measurements and standardization. The 8th Polish-Danish Workshop on Biomass for Energy, Starbienio: 37-45

- [11] Kobytecki R., Bis Z. (2003): Aspekty współspalania paliw alternatywnych z węglem w kotłach fluidalnych – szansa czy zagrożenie? *Gospod. Paliw. Energ.* 2: 2-8
- [12] Kordylewski W. (red.) (1993): Spalanie i paliwa. Politechnika Wrocławska, Wrocław
- [13] Korzeniowski Z. (2001): Słomiana energia. *Środowisko* 2: 14-16
- [14] Kowalewicz A. (2000): Podstawy procesów spalania. WNT, Warszawa
- [15] Kruczek H., Miller R., Tatarek A. (2000), Spalanie i współspalanie biomasy – korzyści i zagrożenia. *Gospod. Paliw. Energ.* 3: 13-19
- [16] Kruczek S. (2001): Nowa technologia utylizacji biomasy. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. „Odnawialne źródła energii u progu XXI wieku”, Warszawa: 408
- [17] KTBL Arbeitspapier 249 – Kofermentation; Kuratorium für Technik und Bauwesen in der Landwirtschaft – KTBL; Darmstadt
- [18] Kubica K. (2001): Spalanie biomasy w urządzeniach grzewczych małej mocy – emisja zanieczyszczeń. *Mat. Międzynar. Konf. Nauk. pt. „Odnawialne źródła energii u progu XXI wieku”*, Warszawa: 419-426
- [19] Kubik B. (2006): Odnawialne paliwo w przemyśle cukrowniczym – ekonomiczne i ekologiczne przesłanki wykorzystania wyśtoków buraczanych. *Rozpr. doktorska*, PR, Radom
- [20] Lech-Brzyk K. (2001): Ekologiczne i prawne spalania drewna poprodukcyjnego, *Mat. Międzynar. Konfer. pt. „Odnawialne źródła energii u progu XXI wieku”*, Warszawa: 427-434
- [21] Leckner B., Karlsson M. (1993): Emission from circulating fluidized bed combustion of wood and coal. *Fluidized Bed Comb. Vol. 1 ASME*: 109-115
- [22] Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (1996): Wskaźniki emisji substancji zanieczyszczających, wprowadzanych do powietrza z procesu energetycznego spalania paliw. *Mat. Inform. Instrukc. seria 1/96*, Warszawa
- [23] Nowak W., Sekret R. (2002): Emisje zanieczyszczeń gazowych w procesie fluidalnego spalania węgla brunatnego i biomasy. *Gospod. Paliw. Energ.* 2: 7-14
- [24] PN-81/G-04513. Paliwa stałe. Oznaczanie ciepła spalania i obliczanie wartości opałowej
- [25] PN-G-04516:1998. Paliwa stałe. Oznaczanie zawartości części lotnych metodą wagową
- [26] PN-G-04560:1998. Paliwa stałe. Oznaczanie zawartości wilgoci, części lotnych oraz popiołu analizatorem automatycznym
- [27] PN-G-04571:1998. Paliwa stałe. Oznaczanie zawartości węgla, wodoru i azotu automatycznymi analizatorami. *Metoda makro*
- [28] PN-G-04584:2001. Paliwa stałe. Oznaczanie zawartości siarki całkowitej i popiołowej automatycznymi analizatorami
- [29] Radović U. (1997): Zanieczyszczenie atmosfery. Źródła oraz metodyka szacowania emisji zanieczyszczeń. CIE, Warszawa. 218
- [30] Ross A.B., Jones J.M., Chaiklangmuang S., Pourkahanian M., Williams A., Kubica K., Andersson J.T., Kerst M., Danihelka P., Bartle K.D. (2002): Measurement and prediction of the emission of pollutants from the combustion of coal and biomass in a fixed bed furnace. *Fuel*: 1045-1051
- [31] Szpil. Z. (2001): Słoma – paliwo ekologiczne i tanie. *Aura* 6:19
- [32] Tomasik P. (2000): Polisacharydy surowcem XXI wieku. *Przem. Spoż.* 1: 9-10
- [33] Tomeczek J., Woitkowska A., Jastrząb Z. (2003): Emisja N_2O z przemysłowych palenisk fluidalnych. *Gospod. Paliw. Energ.* 3: 5-8
- [34] Tymiński J. (1997): Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w Polsce do roku 2030. Aspekt energetyczny i ekologiczny. IBMER, Warszawa
- [35] US EPA (Environmental Protection Agency): Supp. F to compilation of air pollutant emission factor, Ap-42, v. 1, July 1993. (1.8): 2-4
- [36] Wiszniewski W. (1999): Innowacyjność polskich przedsiębiorstw przemysłowych. Procesy dostosowawcze do polityki innowacyjnej Unii Europejskiej. Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle „ORGMAZ”, Warszawa

pronovum®
RESEARCH & TECHNOLOGICAL SERVICES

przy współpracy z

PKE
Polski Komitet Energetyczny
Energy Studies

Towarzystwo Gospodarcze
Polskie Elektryczne
Grupa Chemiczna

organizuje
XIII konferencję naukowo-techniczną
pn.

UDZIAŁ CHEMII ENERGETYCZNEJ WE WZROŚCIE EFEKTYWNOŚCI URZĄDZEŃ

która odbędzie się w dniach 26 - 28 maja 2010 r.
w Centrum Kongresów i Rekreacji „Orle Gniazdo”
w Szczyrku

TEMATYKA KONFERENCJI

- Problemy wodno-chemiczne w elektrowniach i elektrociepłowniach
- Reżimy chemiczne w układach wodno-parowych elektrowni i elektrociepłowni
- Problemy korozji i zabezpieczeń antykorozyjnych urządzeń energetycznych
- Nowe technologie i usługi z zakresu chemii energetycznej i ochrony środowiska
- Badania diagnostyczne i analiza warunków cieplno-mechanicznych pracy urządzeń energetycznych

Konferencji towarzyszyć będzie wystawa i sesja plakatowa; na której firmy krajowe i zagraniczne mogą zaprezentować swoje wyroby, technologie i usługi związane z tematyką konferencji.

Patronat medialny:

Energetyka

PRZEGLĄD ENERGETYCZNY

CIRE.PL

Dodatkowe informacje: www.pronovum.pl